

Nyere Lønstatistik.

I. Norske Specialundersøgelser. (Socialstatistik. Udgivet af det statistiske Centralbureau. I. Arbejds- og Lønningsforhold ved Skovdrift og Tømmerflødning. III. Arbejds- og Lønningsforhold ved Træsliberier og Cellulosefabriker. Kristiania, 1895 og 1897.)

I adskillige Aar har den norske officielle Statistik meddelt Oplysninger om Arbejdslønnen i Landet. Disse Oplysninger, som hvilede paa Indberetninger fra Embedsmænd, maatte naturligvis faa en ret summarisk Karakter, og Ønsket om at trænge dybere til Bunds i Forholdene førte derfor for nogle Aar siden det statistiske Centralbureau ind paa nye, ret omfattende Arbejder, der foretages efter en mere rationel Methode. De Oplysninger, hvorpaa man har bygget de to ovennævnte Afhandlinger, tilvejebragtes ved, at et Par af Bureauets Funktionærer foretog Rejser til de industrielle Anlæg, man vilde optage i Undersøgelsen. Ved direkte, mundtlig Henvendelse til Arbejdsherrerne, delvis ogsaa til Arbejderne, kom man i Besiddelse af et særdeles righoldigt Materiale, som man i mange Tilfælde yderligere supplerede ved at gøre Uddrag af Lønningslister, hvor disse kunde faas udlaante.

Fordelene ved denne Fremgangsmaade ere iøjnefaldende. Naar man ad skriftlig Vej stiller Spørgsmaal til en større Kreds om et eller andet Forhold, nødes man til at give Spørgsmaalet en bestemt, fælles Form, og Følgen bliver da et af to. Enten holder man sit Spørgsmaal i stor Almindelighed, og man faar da for lidt at vide. Eller ogsaa specificerer man Spørgeformlen, indretter den efter bedste Evne til at passe for ethvert mødende Tilfælde, og opdager saa — at Livet er mangfoldigere, end man havde tænkt sig. Svarene skulle jo meddeles i en bestemt Ramme, men de maa da ofte klemmes ind i et Skema, hvis Rubriker kun ere i Stand til at fortælle den halve Sandhed. Dette er en Erfaring, som fra Dag til Dag gentager sig for enhver Statistiker, men maaske mest for Socialstatistikeren. Den sociale Statistik maa da skaffe sig andre Veje, som aabne Mulighed for samtidig at faa en fyldig og fuldt ud rigtig Besvarelse af de Spørgsmaal, der stilles.

Ved at træde i mundtlig Rapport til dem, der skulle meddele Oplysninger, har man i Norge grebet Sagen an paa rationel Maade, og man har sikkert handlet rigtigt ved samtidig at udvide den egentlige lønstatistiske Opgave til ogsaa at omfatte alle de Arbejdsforhold, som paa direkte eller indirekte Vis tangere Lønspørgsmaalet. Herunder hører ikke blot Lønningsmaaden, Arbejdstiden, Sæsonforhold o. l., men man har i rigt Maal medtaget Detaljbeskrivelser angaaende Arbejdets Art og de paagældende Industriers Driftsvilkaar, og ved Gengivelsen i den ene af de to hidtil publicerede Afhandlinger har man endog brugt

Tegninger og Rids for at tydeliggøre de Arbejdsforhold, hvortil Lønopgørelsen knytter sig.

Det er en Selvfølge, at der er gennemført en yderst minutøs Deling af Arbejderne. Der er sondret efter Arbejdsfag, der er skelnet mellem Formænd og menige Arbejdere, mellem voxne Mænd og Drengene, mellem Akkordarbejdere og Dagarbejdere, mellem stadige og midlertidige Arbejdere o. s. v. Den Deling, som frembyder størst almindelig Interesse, men som ogsaa kun med Vanskelighed og ufuldstændigt har kunnet gennemføres, er Delingen efter Alder.

Jeg skal ikke fylde Plads med alt for mange Tal. Det meste af, hvad der oplyses om Lønnen for »Bindere«, »Flakere« og »Sorterere« kan dog umuligt interessere danske Læsere, der ikke ere fortrolige med de norske Industrier og Ejendommelighederne ved disses Arbejdsforhold. Dog turde det ikke være urimeligt at fremdrage et Par Exempler paa de Resultater, man er kommen til ved at undersøge Alderens Indflydelse paa Lønnen, saa meget mindre, som man i hvert Fald delvis har fundet Rigtigheden af de herhen hørende almindelige Resultater bekræftet ad anden Vej (jfr. »Statistiske Oplysninger om Indtægts- og Formueforhold«, udg. af det statistiske Centralbureau).

I de af Undersøgelsen omfattede Træsliberier blev Alder og daglig Fortjeneste konstateret for ialt 268 almindelige Arbejdere, nemlig 236 Indearbejdere og 32 Udearbejdere, for hvilke Middelfortjenesten pr. Arbejdsdag udgjorde nedenanførte Beløb:

Alders- gruppe	Indarbejdere		Udearbejdere		Samtlige Arbejdere	
	Antal	Gennemsnitl. Fortjeneste pr. Arbejdsd.	Antal	Gennemsnitl. Fortjeneste pr. Arbejdsd.	Antal	Gennemsnitl. Fortjeneste pr. Arbejdsd.
		Øre		Øre		Øre
14—16 Aar	4	110	»	—	4	110
16—18 —	19	128	1	180	20	130
18—20 —	19	183	»	—	19	183
20—25 —	42	202	8	201	50	202
25—30 —	39	244	4	224	43	242
30—35 —	34	253	4	262	38	254
35—40 —	35	244	3	213	38	241
40—50 —	24	241	4	211	28	237
50—60 —	16	232	4	212	20	228
60—70 —	4	185	3	183	7	184
70 Aar ...	»	—	1	180	1	180

Det Materiale, som dette Exempel giver, er jo ikke stort, og navnlig er Udearbejdernes Gruppe for lille til, at man paa den alene turde bygge Slutninger. Naar jeg alligevel har indføjet denne Gruppe i Tabellen, er det fordi man her finder den samme Hovedbevægelse som i de Exempler, hvor man har langt flere Erfaringer, og dette er en ret solid Bekræftelse af Reglen. Man vil se, at den daglige Gennemsnitsfortjeneste naar sit Maximum i Aldersgruppen 30—35 Aar, hvorefter den langsomt aftager indtil Alderen 50—60 Aar; derfra bliver Nedgangen stærkere.

Interessant er det ogsaa at se, hvorledes de gennemsnitlige Lønningsbeløb fremkomme. Dette fremgaar

for de 236 Indearbejderes Vedkommende af efterstaaende Tabel:

Lønnings- gruppe	under 20 Aar	20—25 Aar	25—30 Aar	30—35 Aar	35—40 Aar	40—50 Aar	50—60 Aar	60—70 Aar
Øre								
100	3	1	1	1	1	1	1	1
101—125	14	1	1	1	1	1	1	1
126—150	8	1	1	1	1	1	1	1
151—175	1	1	1	1	1	1	1	2
176—200	15	17	1	1	3	6	3	1
201—225	1	18	11	5	7	3	5	1
226—250	—	5	13	13	15	10	6	—
251—275	—	—	11	13	7	1	1	—
276—300	—	—	—	—	2	1	—	—
301—325	—	—	2	—	—	—	—	—
326—350	—	—	1	3	1	3	1	—

Da Arbejdet i de Fabriker, hvorfra de refererede Exempler ere hentede, for en meget væsentlig Del lønnes efter Akkord, er det vist nok rigtigt, at man kan betragte de i den første Tabel anførte Gennemsnit for Fortjenesten pr. Arbejdsdag som Maal for det Kvantum Arbejde, der faktisk er præsteret i de forskellige Aldersgrupper. Mere betænkeligt er det, paa Grundlag af disse Data at bygge Slutninger med Hensyn til Bevægelsen i Arbejdsdygtigheden igennem de forskellige Livsaldre. Den i Gennemsnitslønningerne udtrykte Regel skærpes ganske vist ved den Omstændighed, at her er Tale om Fortjenesten pr. Arbejdsdag, saaledes at Virkningen af Sygedage, paa hvilke der slet ikke arbejdes, ganske udelukkes, og Sygedagenes Antal

maa jo formodes at voxe med Arbejdernes Alder. Hvis man havde Midler til at beregne Gennemsnitsfortjenesten pr. Dag i Aaret, vilde man altsaa rimeligvis finde en endnu stærkere Nedgang for de ældre Aldersklasser, end de anførte Tal udtrykke. Medens der i den norske Afhandling gøres opmærksom paa dette Forhold, er der imidlertid et andet Punkt, som man ikke synes at have skænket tilstrækkelig Opmærksomhed.

Det forekommer ret overraskende, at en Mands Arbejdsdygtighed allerede fra 30—35 Aars Alderen skulde være kendeligt aftagende, og det Spørgsmaal ligger derfor nær, om ikke de nedadgaaende Lønningscifre delvis bero paa en Forskydning indenfor Arbejdstyrken, om der ikke ved Alderen 35 Aar og derefter finder en regelmæssig Afgang Sted af fortrinsvis de dygtigste Arbejdere. Denne Afgang kan f. Ex. tænkes at fremkomme ved Avancement til Formand eller muligvis til andre mere betroede og bedre lønnede Stillinger ved Fabrikerne. Om Fabriksformændene ved Træsliberierne oplyses det saaledes, at dertil kun antages voxne Mænd i den fuldt arbejdsdygtige Alder. Det er da rimeligt, at de rekruterer fra de almindelige Arbejdere i Aldersklasserne efter Midten af Trediverne. Usandsynligt er det heller ikke, at en Del af de baade fysisk og moralsk bedste Arbejdere, efter at de i de unge Aar have samlet sig en Spareskilling, forlade Fabrikarbejdet og gaa over i de smaa Jordbrugeres og Næringsdrivendes Klasser. Skal man have fuldt Udbytte af en Lønningsstatistik efter Aldersklasser, er det nødvendigt at skaffe Klarhed over disse og lignende

Forhold, men det skal indrømmes, at Opgaven herved vanskeliggøres ganske overordentlig.

II. Lønningsforhold for engelske Tjenestepiger.
(The Labour Gazette. Juni 1897).

Opgørelsen er bygget paa Meddelelser fra et repræsentativt Udvalg af Husholdninger i London, Manchester, Glasgow, Edinburgh og Dundee. Opgivelserne angaa kun den kontante Pengeløn, og kun saadanne Tyende, som desforuden faa Kost og Logis i Huset.

Lønnen er ikke meget forskellig i de af Undersøgelsen omfattede Byer, hvorimod den overalt varierer betydeligt efter Tyendets Alder og Arbejde.

Lavest Løn have de ganske unge Tjenestepiger under 18 Aar, nemlig gennemsnitlig omtrent 10 £ aarlig. I 18 Aars Alderen er den almindelige Aarsløn ca. 13 £, og derefter stiger den jævnt med Alderen, saaledes at Tjenestepiger paa 35 Aar og derover naa en gennemsnitlig Løn af omtrent 23 £ aarlig. Hvor stor den almindelige Tjenestepigeløn er, kan man jo imidlertid ikke slutte heraf, naar man ikke samtidig kender Aldersfordelingen. Herom foreligger kun Oplysninger for de ovennævnte skotske Byers Vedkommende, hvor Fordelingen saa saaledes ud: Under 15 Aar: 4 pCt., 15—20 Aar: 24 pCt., 20—25 Aar: 26 pCt., 25—45 Aar: 34 pCt., over 45 Aar: 12 pCt. Den gennemsnitlige Løn for Tjenestepiger i alle Aldre bliver, naar der ved Beregningen tages Hensyn til Aldersgrupperingen, for de skotske Byers Vedkommende 17 £ 12 Sh. aarlig.

I de engelske Byer, ligesom i København, ere Enepigerne lavest lønnede, med gennemsnitlig 15 £ aarlig (i København var Lønnen i 1895, i Følge de af Københavns Magistrat udg. »Statistiske Oplysninger«, $12\frac{2}{3}$ Kr. maanedlig eller $8\frac{2}{3}$ £ aarlig). Kokkepiger og Kammerpiger ere de bedst lønnede af de engelske Tjenestepiger; i London er Lønnen for disse henholdsvis 22 og 25 £ (i København var den gennemsnitlige Kokkepigeløn i 1895 kun op imod 16 Kr. maanedlig eller $10\frac{1}{2}$ £ aarlig). Det vil ses, at de engelske Tjenestepiger, i Forhold til danske, i det hele taget er særdeles godt lønnede, og det maa her ikke glemmes, at Forskellen i Prisniveauet ikke spiller nogen betydelig Rolle for de Udgifters Vedkommende, som skulle afholdes af Pengelønnen. Den væsentligste Post, Klæderne, er vel endog billigere i England end i Danmark, men maaske stilles der saa til Gengæld i saa Henseende større Fordringer af de engelske Herskaber end af de danske.

III. Tentiemelønning for Arbejdere i engelske Fabriker.

Medens Agitationen for Indførelsen af Tentiemelønning i de senere Aar føres ret energisk, navnlig i Tyskland og Frankrig, har denne Bevægelse kun faa praktiske Fremskridt at opvise. Der er forsøgt og bliver stadig forsøgt en Mængde forskellige Former, men som oftest viser det sig at være vanskeligt at finde et System, som i Længden tilfredsstiller baade Arbejdsgiveren og Arbejderen.

I England og de britiske Kolonier vides Tentiemelønning i en eller anden Form (d. v. s. Udbetaling af Tentieme eller Bonus som Tillæg til den almindelige Arbejdsfortjeneste) at blive anvendt i omtrent 100 Fabriker. I 1896 kunde Arbejdsdepartementet i Board of trade give nærmere Oplysninger om 85 af disse Fabriker med en samlet Arbejderstyrke, der i Aarets Løb voxede fra 24,000 til 26,000. Den udbetalte Bonus varierede fra 0 til 29 pCt. af Arbejdsfortjenesten; gennemsnitlig udgjorde Bonusbeløbet omtrent 5 pCt. af Fortjenesten.

Medens Antallet af Fabriker, der praktiserede Tentiemelønning, i det sidste Aar er gaaet ned med 4, er derimod den Arbejderstyrke, som har Mulighed for at faa Del i Forretningernes Udbytte, steget til næsten det dobbelte, idet Kæmpefirmaet W. G. Armstrong, Mitchell & Co. (Kanonstøberi og Jærn- og Staal-Skibsbyggeri) er blevet sammensmeltet med Firmaet Joseph Whitworth & Co., og sidstnævntes Lønningssystem er nu i en noget modificeret Form blevet gældende for de sammensmeltede Firmaers 21,000 Arbejdere.

Dette Tantiemesystems Historie er i Korthed følgende. Før Sir J. Withworths Fabrik gik over til det Aktieselskab, som nu er blevet sammensmeltet med Armstrong, havde Fabrikens Ejer aabnet en Slags Sparekasse for sine Arbejdere og forpligtet sig til at forrente Indskudene i denne Kasse med samme Dividende, som han selv fik af den Kapital, han havde staaende i Fabriken. Da Forretningen i 1888 overgik til et Aktieselskab, beholdt dette i Hovedsagen den af den tidligere Ejer trufne Ordning. Kun blev der sat Grænser for Indskudenes Størrelse, idet disse ikke

maatte være under 1 Sh. og ikke over 1 £ om Ugen. Man vil se, at de Beløb, som Arbejderne opsparerede og gjorde frugtbringende paa denne Maade, paa den ene Side maatte staa Last og Brast med Forretningen, idet der ikke garanteredes nogen Minimumsrente, men paa den anden Side ogsaa forrentedes lige saa højt som de egentlige Aktionærers Kapital. Paa dette Punkt er der imidlertid ved Fabrikens Sammenslutning med de Armstrongske Fabriker sket en Forandring. Det nye Firma garanterer Indskudene en Minimumsrente af 4 pCt., men den Tillægsrente, som ydes her ud over, er da til Gengæld kun det halve af Forskellen mellem 4 pCt. og Aktiedividenden. Det samlede Beløb af en enkelt Arbejders Indskud maa derhos ikke overstige 200 £. Disse nye Regler ere traadte i Kraft fra 1. April 1897, og der vil vel gaa nogen Tid, før man med Sikkerhed kan dømme om, i hvilket Omfang de 21,000 Arbejdere, som de omfatte, ville og kunne gøre Brug af den Adgang, der her er aabnet dem til paa gunstige Forrentningsvilkaar at samle sig en Spare-skillings.

Adolph Jensen.